

Rusu, Mina-Maria, *Poetica sacrului*, Colecția Academica, Seria Litere, Editura Institutul European, Iași, 2005

Cristina SAVA

Universitatea „Petru Maior”, Târgu-Mureș
E-mail: cristinasava61yahoo.com

Mina-Maria Rusu este doctor în științe umaniste și are ca domenii principale de interes poezia, estetica și teologia. A publicat, între altele, *Octavian Goga – Poezii*, antologie și comentarii de texte (1999), *Competență și performanță la limba română* și *Lumea și marile ei legende* (2002).

Poetica sacrului a autoarei Mina-Maria Rusu este prefațată de academicianul Constantin Ciopraga și editată la Iași, Colecția Academica, Seria Litere, Editura Institutul European, 2005, 192 pagini.

Cartea este structurată în șapte capitole cu subcapitolele aferente, Prefață, Preliminarii, Bibliografie selectivă și Indice de nume.

În Prefață la *Poetica sacrului*, Constantin Ciopraga apreciază că *lucrarea* răspunde clar exigențelor în materie, autoarea bazându-se pe aprofundarea textelor literare fundamentale, care vizează parcurgerea fenomenului literar în actul transferului *divinului în sacru*. Poezia considerată

catalizatorul relației dintre *irațional și rațional* dă curs dezbaterilor preliminare despre puterea magică a cuvântului, despre *metafora deschisă și hierofanie*, despre teza spengleriană a antagonismului dintre cultură și civilizație, precum și, a efectelor *numinosului* în ființa creaturii.

În PRELIMINARII, autoarea precizează diferența existentă între religiozitate și religie, datorată atât sensului strict al termenilor, cât și trăsăturii lor generale. În timp ce religiozității ca parte a experienței umane, respectiv ca trăire, îi corespunde ideea de sacru și implicit de rațional, religiei îi aparține divinul, iraționalul. Se subliniază ideea, că experiența religioasă pune sacrul în relație cu *hierofaniile*, acestea conducând la o simbolistică adecvată, descrisă pe larg de Mircea Eliade și de René Guénon, drept o *convertire a divinului în sacru* sau în exprimarea lui Spinoza *amor Dei intellectualis*. În ce privește discursul poetic, autoarea precizează rolul marcant al lui Roland Barthes, care consideră actul asumării poeziei ca „o splendoare și o prosepțime a limbajului visat” (p.10).

Mina-Maria Rusu radiografiază, în lucrarea sa de sinteză a fenomenului complex al sacrului, perioada interbelică, marcată de importante prefaceri și în viața literară românească. Începând cu primul capitol, autoarea susține că finalul secolului al XIX-lea a stat sub semnul spiritului eminescian, în conștiința căruia transcendentul însemna colaborarea între om și *Dumnezeu*, iar secolul actual poate fi pus, din punct de vedere cultural, sub semnul filozofului-poet Lucian Blaga, pentru care *Marele Anonim* oferă ființei „o existență între mister și revelație” (p. 13). De la *Diferențialele divine* și ideea relației Creator – creatură, trece, în *Eonul dogmatic*, la cele două tipuri de intelect, *enstatic* și *ecstatic*, capabil de a regăsi ordinea originară între *plus-cunoaștere* și *minus-cunoaștere*, realitate tragică manifestată prin cele două aspecte, *fanică* și *criptică*. *Matricea stilistică* românească poartă pecetea *numinosului*, în accepția poetului fiind o *manifestare a cenzurii transcendente*. În ce privește divinul, autoarea, abordează teoria hegeliană a *rațiunii libere*, în contrast cu latura *numinoasă* a ființei, considerată de Rudolf Otto, esența *irațională* a unui *mysterium tremendum*. Acesta instalează în suflet „frica de Dumnezeu”, capabilă să genereze o *degradare apocrifă* și să producă acel *Ganz anderes*. Documentarea teoretică din capitolul al doilea

îi permite Mariei-Mina Rusu un scurt itinerariu literar, subliniind direcțiile noi de dezvoltare și soluțiile salvatoare pentru componentele spirituale și culturale, oglindite în operele de prestigiu ale filozofilor timpului, precum Nietzsche, Spengler, Nicolai Berdiaev, Keyserling (p. 25). În spațiul cultural românesc, în timp ce tradiționaliștii se confundă în matca eternității rurale, în arhetip, apariția simbolistilor deschide calea spre modernism, fapt confirmat de teoria sincronismului și *Sburătorul* lui Lovinescu, ca și de *Contemporanul* lui Ion Vinea. În această perioadă, noul univers literar capătă două dimensiuni: *tradiție și modernitate* (Z.Ornea, Dumitru Micu în *Gândirea și gândirismul*), despre care P. Constantinescu afirma deslușit: „alături de ceea ce s-a numit modernism, s-a dezvoltat un lirism de sevă autohtonă” (p. 27). Începând cu al treilea capitol, autoarea surprinde elementul sacru, comparativ, printr-o analiză stilistică riguros gândită. Studiul demarează cu vasta operă argeziană, *De la homo ludens la homo faber*, unde sacrul ilustrat este un univers de semne, diferite de profanul incapabil a o transcende. Urmează poezia lui Lucian Blaga și ideea timpului neumblat, sub semnul sentimentului *numinos*, care stăruie în orice element. Toată gândirea lui Blaga configurează tendința abandonării timpului profan, istoricizat în paralel cu „fascinația unui timp sacru” (p. 71). La Ion Barbu - poetul „Jocului secund”, Mina-Maria Rusu observă că, între sacru și poetic, *nadirul* reactivează dimensiunile paradisiace ale lumii și funcționează ca *oglindea a zenitului*, un *locus sacer* (p. 101). *Numenul*, prin aplicarea algoritmilor, înseamnă calea spre descoperirea raționalului. Modul de manifestare al *elementului sacru* este urmărit și în poemele lui Vasile Voiculescu, unde transcendentul coboară, *sacrul* fiind produsul unor mișcări lăuntrice care se împlinesc treptat în *Urcuș* și *Întrezăriri*. Interesant, de urmărit, este modul în care poezia lui Ion Pillat, înțeleasă sub aspectul *sacrului*, conturează un ortodoxism strict decorativ, cu *hierofanii* din universul creat, încorporate acestuia, în totalitatea lui, prin simbolul devenit semn al unei realități transcendente. În capitolul patru asistăm la o prelungire a imaginii *sacrului*, un *sacru* cu o „altă față”. De data aceasta, autoarea este interesată să aducă la lumină ipostazele dialecticii sacrului, fie prin hieratismul bizantin, fie prin arhetipurile decorative ale lui Adrian Maniu, cel credincios principiului *ut pictura poesis*, care configurează latura *sacră* a lumii, prin bogăția de semne ascunse, misterioase, raportată la era precreștină, dintr-un *illo tempore* al credințelor și practicilor arhaice (*Lîngă pămînt*). Urmează Ion Vinea cu *Fecioara eternă* - prototip, femeia pământească, o încercare de multiplicare a sacrului în inima profanului, o dezmarginire, prin dragoste, a spațiului și a timpului (p. 150). B. Fundoianu, personalitate definită de o „neliniște tragică” (p. 151), se întoarce către natura frustă și produce prin vers exaltarea simțurilor, care apropie pe om de viața lăuntrică a Creației. Sensul drumului ființei umane reconstituie scara ce leagă profanul de sacru (p. 157). Autoarea rezervă un întreg capitol protagonistului de la *Gândirea*, Nichifor Crainic și sacrului canonic, pe care poetul îl cultivă în poezia sa, căutând nostalgic originea *sacră* de către omul aflat în spațiul *profan* (p. 172). Chiar dacă într-un spațiu mai restrâns, Mina Maria-Rusu adaugă în penultimul capitol, alături de numele prestigioase, amintite, câțiva poeți de la *Gândirea*, cărora timpul nu le-a configurat strălucirea, precum *Sandu Tudor*, *Paul Sterian*, *Ștefan I. Nenițescu* și *Ștefan Baciu*. Aceștia, prin imnele-acatist, vor promova cultul luminii, simbol al slavei, cu sensul de „strălucire a lui Dumnezeu” (p. 175). Considerați printre „primii care s-au încumetat să scrie poezie religioasă” (p. 177), ei își mărturisesc adeziunea la credință în raport cu *ethosul* românesc. Ultimul capitol, „poezia – starea de religiozitate a ființei profane”, poate fi considerat un *summum* de idei al filozofilor cu renume, preocupați în cercetările lor prestigioase de raportul și modul de definire al „sacrului și profanului”, de la *homo religiosus* la omul modern. Poetul devine un *homo faber*, un emitent al mesajului dintre *Creator* și creatură, în procesul amplu și complex al creației.

Poetica sacrului este o carte în care Mina-Maria Rusu a izbutit să trateze problema fascinației sacrului în lirica românească interbelică, sub raporturile: tradiționalism-modernitate, sacru și profan, să formuleze puncte de vedere semnificative despre fenomenologia complexă a sacrului. Reactivat prin creațiile celor mai reprezentativi poeți ai perioadei la care s-a referit autoarea, sacrul a constituit șansa ieșirii din criza morală, într-un timp istoric îngenunchiat de vitregiile soartei. Poetul devine nu numai mesager al divinului, ci și un creator de vers nemuritor.